

ĎÁBLÍK

Elektronický zpravodaj pro členy a přátele Cally • Číslo 243 • Vychází 27. března 2024

Milí čtenáři,

letos o jarních prázdninách jsme si běžky neužili, přestože jsme měli jako každoročně rezervovaný týden na Kvildě, tedy v nejvýše položené obci České republiky. Vloni na přelomu února a března to ještě vyšlo, letos na začátku března už nikoli. Posledním ostrůvkem sněhu v Kvildě se stal lyžařský areál, možná spíše areálek, kde místní vlekaři zuby nehty udrželi v provozu poslední ze tří vleků. Podle místních na Kvildě naposledy sněžilo 15. ledna.

Během našeho pobytu na dva dny zavřel sousední areál Zadov a poslal děti z „lyžáků“ skibusem na Kvildu. Železnorudský Špičák ukončil lyžování už 17. února. A skiareál Lipno vyhlásil „přerušování lyžování“ od 2. března. I přes panující klimatickou změnu a ubývající sněhovou pokrývku se v lyžařských střediscích stále staví další a další apartmány, přestože i ty stávající mají problémy s obsazeností, a plánují další sjezdovky, i když i ty současné mají problémy se zasněžováním. Proto jsem velmi skeptický k výstavbě dalších sjezdovek ve skiareálu Lipno, ale i leckde jinde. Lipenský areál leží podle vlastních údajů v nadmořské výšce 709 – 900 metrů nad mořem. Když ho porovnáme s naší jarně prázdninovou destinací, tedy Kvildou, její skiareál má nadmořskou výšku 1 040 – 1 100 metrů. Přesto letos dokázal udržet přes jarní prázdniny jen jeden ze tří vleků.

Klimatická změna se prostě stává realitou, s níž musí počítat i centra turistického ruchu, v která se proměnily mnohé horské obce. Některé z nich si novou situaci uvědomují a začínají se poohlížet po náhradním programu pro turisty a rekreanty. Jiné strkají hlavu do písku a předpokládají, že se nic nezmění a klimatická změna nějak sama odezní. Jenomže neodezní a netýká se jen zimních sportů, ale třeba i koupání v přehradních nádržích, které v létě čím dál častěji barvou i konzistencí vody připomínají hrachovou polévku.

Nechci malovat čerta na zeď, ani se lacině strefovat do podnikatelů, kteří vsadili na turistický a rekreační boom minulých dekád. Existují i tací, již se snaží podnikat s ohledem na přírodu a životní prostředí a klimatická změna jim komplikuje život. Měli bychom si však uvědomit, že nejen větru a dešti, ale ani sněhu a vedru prostě neporučíme. Pokud včas nezatáhneme za záchrannou brzdu, může se snadno stát, že odkážeme našim potomkům namísto vody hučící po lučinách a borů šumících po skalínách spíše ruiny apartmánových komplexů a rezavějící trosky vleků na okolních kopcích.

Jiří Řehounek

V OBSAHU TAKÉ NAJDETE

- Návrh státní energetické koncepce je nutné přepracovat str. 4-5
- Českobudějovičtí havrani jako objekt občanské vědy str. 12-13

Neoslabujte ekologická opatření v zemědělských dotacích, vyzývají vědci a nevládní organizace ministra zemědělství

Přes 180 vědců a 21 nevládních organizací v otevřeném dopise ministrovi zemědělství Marku Výbornému vyjádřilo znepokojení nad oslabováním základních ekologických podmínek v rámci dotací ze Společné zemědělské politiky EU (SZP). Měly podpořit adaptaci krajiny na klimatické změny, zlepšit péči o půdu a zvrátit úbytek biodiverzity. Po výjimkách pro tento rok přišla v pátek Evropská komise s radikálním návrhem oslabení podmínek pro další roky, který budou řešit ministři členských států. Ministr se vyjádřil, že podporuje výjimky i do dalších let. Jedná se o opatření, jako je tvorba přírodních a stabilizačních ploch, základní střídání plodin nebo minimální pokryv půdy. Vědci a nevládní organizace žádají, aby ministr tato opatření naopak hájil.

Ačkoli vědci a nevládní organizace souhlasí s potřebou řešit řadu problémů v zemědělství, oslabování požadavků na ochranu a obnovu půdy, krajiny a biodiverzity považují za krok špatným směrem. Řešení důležitých problémů by se tím jen odkládalo a do budoucna ještě více komplikovalo. Základní rámec a cíle dotačních podmínek podle nich musí zůstat zachovány a je třeba hledat řešení, která budou adekvátně odpovídat na realitu klimatické i biodiverzitní krize.

Proti dalšímu oslabování ekologických opatření se důrazně vymezilo také přes 330 organizací napříč EU v dopisu předsedkyni Evropské komise, která však navzdory tomu přišla s radikálním návrhem oslabení základních podmínek i do dalších let, a to bez jakékoliv studie vyhodnocení dopadů a po konzultaci pouze se čtyřmi velkoagrárními organizacemi. Návrh bude řešit evropská Rada pro zemědělství a rybolov 26. března.

V únoru pod tlakem zemědělských protestů a členských států umožnila Evropská komise podobně jako v roce 2023 výjimku pro základní podmínku vyčlenit část plochy pro přírodu a rozšířila ji navíc i pro nadstavbová ekoschémat. Té ministerstvo zemědělství plně využilo. Podmínka se tak v důsledku oslabila i ve srovnání s tzv. ozeleněním přímých plateb v předchozím období SZP, které podle 3600 vědců celkově *“[selhalo], pokud jde o biologickou rozmanitost, podnebí, půdu a její degradaci i sociálně-ekonomické výzvy”*. Evropská komise opětovně zavedla také výjimku z podmínky základního střídání plodin v osevním postupu. Přitom ještě před rozhodnutím komise odložil ministr Výborný o rok nová přísnější protierozní pravidla.

K přehodnocení kroků pro tento rok již dříve vyzvaly některé ekologické organizace, avšak ministr Výborný v odpovědi napsal, že neshledává *“žádný důvod, proč české zemědělce vyloučit z možnosti výjimku využít”*. Zároveň v rozporu s Programovým prohlášením vlády hájí oslabení podpory ploch pro přírodu i do dalších let. Vláda ve svém programu slíbila, že: *“Minimálně desetina zemědělské půdy bude do roku 2030 aktivně chránit opylovače a celkovou biodiverzitu (meze, nárazníkové pásy, větrolamy, úhory)”*.

Důležitost a naléhavost potřebné adaptace zemědělství na dopady klimatické změny zvýraznila nedávná zpráva Evropské agentury pro životní prostředí. V ní vědci varují, že bez rozhodných a rychlých činů mohou klimatická rizika vést ke katastrofálním důsledkům. Těch nebude ušetřeno ani zemědělství, které již teď čelí vzrůstajícím trendům těžko predikovatelných rizik.

Michal Knapp, entomolog z FŽP ČZU, řekl: *„V zemědělské krajině pozorujeme úbytek biodiverzity a početnosti mnoha skupin organismů, včetně hmyzu. Většina z nich je přitom pro člověka prospěšná a poskytuje mu služby ve formě opylování, regulace škůdců či udržování koloběhu živin. Neexistuje jiná cesta, jak tento úbytek zvrátit, než jim zajistit prostor pro život. To můžeme udělat skrze šetrnější způsoby pěstování plodin (např. omezit pesticidy, snížit narušování půdního prostředí, zkrátit období bez vegetačního krytu), ale nejúčinnější je na části obhospodařované plochy učinit prioritou samotné fungování přírody (květnaté plochy, doprovodná dřevinná vegetace, mokřady). V Evropě vynakládáme podstatnou část našich společných peněz na podporu zemědělství a je zjevné, že většina obyvatel po zemědělci žádá nejen kvalitní chleba, ale i péči o krajinu, což má politická reprezentace za úkol zajistit.“*

Jakub Hruška, přírodovědec z ÚVGZ AV ČR, řekl: *„Mnoho vědeckých studií dokládá, že dnešní intenzivní zemědělství je zodpovědné za největší ztráty evropské i světové biodiverzity. Ohrožena je i půda, jejíž kontaminace pesticidy a jejich rezidui patří v ČR k nejvyšším v Evropě, což ohrožuje vodní zdroje i biodiverzitu. Chápu, že zemědělci jsou v obtížné finanční a byrokratické situaci. Ale „ulevit“ jim redukcí již tak poměrně slabých ekologizačních opatření, je typické vylévání vaničky i s dítětem. Zemědělcům to ve skutečnosti nepomůže a přírodě velmi uškodí.“*

Klára Řehouňková, botanička z PŘF JU, řekla: *„Abychom v krajině zachovali vysokou druhovou rozmanitost, potřebujeme co největší pestrost prostředí. Zničená a degradovaná místa musíme obnovit a propojit je s těmi zachovalými. Pestrá krajina pak může plnit kromě ochrany druhové rozmanitosti i další důležité funkce.“*

Václav Zámečník z České společnosti ornitologické řekl: *„Bohužel se zdá, že jak Evropské komisi, tak i našemu ministerstvu zemědělství chybí reálná vize, jak zlepšit stav zemědělské krajiny v době probíhajících klimatických změn a krize biodiverzity. Místo systémových kroků, které by kvalitativně posouvaly udržitelné hospodaření s přírodními zdroji dopředu, přichází s nepochopitelným ústupkem, na kterém v konečném důsledku nevydělá krajina, zemědělci ani společnost.“*

Alžběta Procházková z WWF řekla: *„Zemědělci jsou pod obrovským tlakem klimatických i geopolitických vlivů, které se významně propisují do jejich každodenní praxe. Pochopitelně volají po úlevě. Je na místě hledat řešení, která zemědělci mohou zahrnout do svých postupů, aniž by je neúměrně zatížila. Zemědělská krajina i mnohé zemědělské praktiky se však musí změnit a čím déle tuto proměnu budeme odkládat, tím těžší tento proces bude.“*

Tisková zpráva NNO a vědců (redakčně upraveno a kráceno)

Návrh státní energetické koncepce je nutné přepracovat

Větší důraz na rozvoj obnovitelných zdrojů (OZE), odstranění zdlouhavých povolení i posílení sítí požadují od nové Státní energetické koncepce ČR nejen ekologické organizace, ale také obce, „uhelné“ kraje, průmyslové svazy i ministerstva pro místní rozvoj, životního prostředí či zdravotnictví. Po obnovitelné elektřině pro firmy volá i Ministerstvo financí, ale žádá vyčíslení nákladů. Ukázalo se to v meziresortním připomínkovém řízení ke zmíněnému strategickému dokumentu předloženému Ministerstvem průmyslu a obchodu. Analýzu připomínek najdete v příloze této tiskové zprávy a je [ke stažení zde](#).

Tzv. uhelné kraje (Moravskoslezský, Ústecký a Karlovarský) již nerozporují odklon energetiky od uhlí, ale chtějí lépe popsat sociální dopady. V energetické koncepci požadují akcentovat energetickou efektivitu, rozvoj OZE, malých modulárních reaktorů, akumulaci energie a využití vodíku v energetice. Svaz průmyslu a dopravy ČR nově podporuje termín konce uhlí legislativně ukotvit nejpozději na rok 2033, ale chce také vypracovat plán pro očekávaný rychlejší útlum jeho spalování, na čemž se shoduje s ekologickými organizacemi, které to prosazují již dlouho. Svaz žádá také zrychlení rozvoje OZE i rozvoje sítí, ale kritizuje malý důraz na příznivé ceny energií. Požadavky na jasný cíl pro nejzaší konec uhlí i zvýšení cíle pro OZE poslalo také například Ministerstvo pro místní rozvoj. Rychlý odchod od uhlí zpochybňují zástupci těžebních uhelných firem a odbory.

Ministerstvo zdravotnictví a ministryně pro vědu a výzkum upozorňují na přílišný optimismus u plánované výstavby nových jaderných reaktorů z hlediska nákladů a termínů spuštění. Větší kritiku jaderných plánů vyjádřily ekologické organizace, které zejména zpochybňují nekorektní přístup k vstupům do podkladového modelování. Politické zadání nastavilo nízké limity pro využití obnovitelných zdrojů energie, a naopak povinně přidalo stavbu drahých jaderných reaktorů a k nim nereálně nízké investiční náklady.

Podle byznysové asociace Změna k lepšímu je progresivní byznys v této oblasti připraven převzít aktivní roli. K tomu je ale potřeba ho podpořit rozvojem adekvátní energetické infrastruktury a přípravou jasného plánu dekarbonizace průmyslu, podle níž by mohl směřovat své investice. Klíčové bude také zjednodušení a zefektivnění povolenacích procesů pro instalaci OZE, včetně aktualizace metodik MŽP a MMR. Pro dekarbonizaci těžkého průmyslu bude mít podle asociace zásadní roli zachytávání a ukládání uhlíku.

Svaz průmyslu a dopravy ČR překvapil požadavkem na zvýraznění problému změny klimatu v souběžně připravované Politice ochrany klimatu v ČR, když v připomínkách píše: *“V ČR je klimatická změna dlouhodobě podceňována. Proto je potřebné zřetelně hovořit o tom, že ve srovnání s globálním oteplením je v ČR oteplení dvojnásobné.”* a odkazuje se na vědecké zdroje. Hospodářská komora píše to stejné, ale zároveň v jiné části připomínek bagatelizuje vliv emisí na klima. Vědecké poznatky o změně klimatu zpochybňuje i odborová centrála ČMKOS. Naměřená data však hovoří jasně: emise.

Ministerstvo průmyslu a obchodu nyní vypořádá připomínky zaslané do meziresortního připomínkového řízení a poté by mělo návrh aktualizace Státní energetické koncepce předložit ke schválení vládě. Stejným procesem by mělo projít i schválení aktualizace Politiky ochrany klimatu, kterou má na

starosti Ministerstvo životního prostředí. Obě koncepce pak půjdou do procesu posuzování vlivu na životní prostředí.

Edvard Sequens, energetický konzultant v Calla - Sdružení pro záchranu prostředí řekl: „*Politické přání postavit českou energetickou budoucnost na pomalém budování drahých jaderných reaktorů jen doplňovaných obnovitelnými zdroji energie, jehož výsledek vidíme v návrhu státní energetické koncepce, by znamenalo nezbytné s tím související zadlužení českého státního rozpočtu, velmi drahou elektřinu pro naše potomky a posilování pozice státu v energetice na dlouhá desetiletí.*“

Kateřina Kolouchová, analytička v oblasti klimatické politiky ve Faktech o klimatu: „*Česko je v přepočtu na osobu jedním z největších evropských emitentů. Zatímco průměr EU byl v roce 2021 podle Evropské agentury pro životní prostředí 7,4 tuny emisí skleníkových plynů na hlavu, v Česku to bylo 12,2 tuny. Nejvíce znečišťující sektory jsou nadále energetika, průmysl a doprava. Zatímco emise z energetiky a průmyslu zaznamenávají částečný pokles, emise z dopravy se za posledních 30 let více než zdvojnásobily. Pro udržení oteplení planety pod 1,5 °C je podle IPCC potřeba snížit světové emise přibližně o polovinu do konce této dekády a Česko by k tomu mělo odpovídajícím dílem přispět.*“

Štěpán Vizi, expert na klimatickou politiku Centra pro dopravu a energetiku, říká: „*Současný návrh Státní energetické koncepce bohužel nevyužívá naplno potenciálu obnovitelných zdrojů, který v Česku máme. Zároveň nepočítá ani s dostatečným snižováním spotřeby energie. Jde přitom o dva zásadní cíle, jejichž naplnění může významně přispět k řešení energetické chudoby a závislosti Česka na spalování fosilních paliv.*“

Jaroslav Bican, vedoucí energetické kampaně Greenpeace ČR, říká: „*Nová státní energetická koncepce podceňuje rozvoj obnovitelných zdrojů, a naopak přeceňuje možnosti jádra. Namísto budování jaderných zdrojů se musíme soustředit na to, abychom v roce 2030 měli minimálně 33 % hrubé konečné spotřeby energie z obnovitelných zdrojů. Právě OZE na rozdíl od jádra mohou sloužit jako náhrada uhlí. Je pozitivní, že dokument počítá s útlumem jeho využívání do roku 2033, ale zároveň zde chybí konkrétní plán odklonu od uhlí.*“

Gabriela Měsíková, manažerka Public Affairs byznysové asociace Změna k lepšímu, říká:

„*Pro podniky, průmysl a konkurenceschopnost Česka je nezbytné, aby bylo k dispozici dostatečné množství cenově dostupné zelené elektřiny. Požadavky plynoucí z legislativy okolo ESG tvoří ze zelené energie strategickou komoditu pro rozvoj byznysu v ČR. Připojujeme se tak k požadavku navýšení cíle instalovaných OZE.*“

Jiří Koželouh, vedoucí programu Klima, energie a odpady Hnutí DUHA a zástupce Zeleného kruhu ve vládní Platformě pro energetickou a klimatickou strategii, říká: „*Ministerstvo průmyslu a obchodu dostalo jasnou zprávu od obcí, krajů, ale i průmyslu a řady ministerstev, že je potřeba zvýšit v energetické koncepci pro příští roky a desetiletí důraz na rozvoj obnovitelných zdrojů, efektivní využívání energie i její akumulaci, stejně jako modernizaci sítí. Očividné také je, že již nikdo relevantní nepočítá s uhelnou elektřinou a teplem po roce 2033 a naopak zaznívá zřetelný apel na přípravu reakce státu na rychlejší konec spalování - a tedy také těžby - uhlí.*“

Tisková zpráva ekologických organizací věnujících se energetice

Pro konec uhlí však musíme zrychlit rozvoj obnovitelných zdrojů

Majitel skupiny Sev.en Energy Pavel Tykač [varuje](#), že už na jaře příštího roku z ekonomických důvodů uzavře své dvě uhelné elektrárny Chvaletice a Počerady a uhelné lomy Vršany a ČSA. Podle ekologických organizací se Tykač v první řadě snaží vyděsit politiky a získat peníze za to, že elektrárny nezavře. Vzhledem k aktuálnímu poklesu ceny povolenky ale tak rychlý krach uhelných elektráren nehrozí, což dokazuje [vyjádření Sokolovské uhelné a ČEZ](#), které natolik urychlené zavírání uhelných elektráren a dolů neplánují, i názory expertů.

Ekologické organizace zdůrazňují, že pokud by firma Sev.en Energy v následujícím roce odstavila nejen Počerady, ale i Chvaletice, tak to bez jejich elektřiny zvládneme, a to jak v roční bilanci (obě elektrárny dohromady vyrábějí méně, než je celkový vývoz elektřiny z ČR), tak z hlediska zdrojové přiměřenosti. Hromadné zavírání elektráren, které před rokem 2030 opravu může nastat, je však potřeba koordinovat. Ministr průmyslu Jozef Sikela [oznámil](#), že jeho resort připravuje legislativní zakotvení odklonu od uhlí. Podle ekologických organizací to má smysl, pokud bude stanoven rok 2033 jako jasný limit, elektrárny budou odstavovány podle kritéria emisní intenzity a jako náhrada budou preferovány obnovitelné zdroje, akumulace energie a chytré řízení spotřeby.

Ekologické organizace zároveň upozorňují na celou řadu faktů, které tvrzení skupiny Sev.en Energy problematizují a staví do jiného světa:

- Velkolom ČSA ovládaný Tykačovými firmami směřuje k uzavření už od roku 2015, kdy vláda rozhodla o zachování limitů těžby hnědého uhlí stanovených v roce 1991. Těžba na dole se již dlouhodobě utlumuje a její úplný konec, který je nyní naplánovaný na příští rok, nemá spojitost s cenou emisní povolenky.
- Je možné, že v následujícím roce bude částečně nebo zcela odstavena elektrárna Počerady, ale ani zde nehrají roli emisní povolenky. Pavel Tykač na rozdíl od ČEZu a dalších společnosti nevyužil čas, který mu daly úřady v udělené emisní výjimce a nenainstaloval potřebné filtrační technologie. Nyní žádá o novou výjimku, kterou podle ekologických organizací nemůže dostat. Pokud emise nesníží, bude muset elektrárnu odstavit. U dvou kotlů mu přitom výjimka končí již letos v červnu, u dalšího kotle na konci roku a u dvou zbývajících v roce 2025.
- Případné odstavení Počerad a Chvaletic by nebyl problém ani z hlediska zásobování teplem. Počerady nedodávají žádné a Chvaletice jen minimum do stejnojmenného města. Aktuálně na webu tvrdí, že dodávají 130 TJ ročně do 500 domácností, budov občanské vybavenosti a průmyslových podniků. Při využití stávajících rozvodů tepla lze Chvaletice v krátkodobém horizontu nahradit například menším biomasovým či plynovým kotlem s výkonem do 20 MWt nebo kogenerační jednotkou (lokalita je plynofikována), případně (podle stavu zateplení budov v síti) tepelným čerpadlem. V případě vhodné konfigurace by bylo možné využít i stávající plynové kotle z najížděcí kotelny. Některé napojené budovy také mohou přejít na lokální vytápění například tepelnými s čerpadly či biomasovými kotli. S uzavíráním elektráren, které nevyrábí teplo a mají špatnou účinnost, počítala už Státní energetická koncepce z roku 2015.
- Spolu s odstavením dvojice elektráren by došlo k ukončení těžby na velkolomu Vršany, kde však není uhlí vhodné pro většinu tepláren. Sev.en Energy sice vozí uhlí z velkolomu i do Teplárny Kladno, ale zde je dodávka nahraditelné z jiných lokalit a teplárna navíc spaluje biomasu.
- České uhelné regiony mají projít v následujících letech transformací. Ústecký kraj dostane z Fondu spravedlivé transformace téměř 16 miliard korun a Karlovarský přes 6 miliard korun. Ostatně Tykač je jedním z těch, kteří si o tyto peníze žádají, konkrétně na projekt Green Mine.
- Údaje o zaniklých pracovních místech spojených s těžbou a spalováním uhlí ve firmách uhlobarona Tykače nejsou korektní, pokud obsahují i velkolom ČSA (kde se s koncem těžby počítá dlouhodobě) a zejména pokud nezahrnují naopak vznikající pracovní místa v rekultivaci velkolomů. Firma Sev.en

Energy navíc plánuje na území velkolomu ČSA nové energetické a další projekty (Green Mine), které mají být podpořeny z evropských fondů a je zřejmé, že budou vyžadovat zapojení velkého množství pracovníků a pracovníc. Pokud by byl navíc uzavřen velkolom Vršany, tak se firmě Sev.En Energy nabízí další příležitosti tam. Podobně i zasíťované lokality Chvaletic a Počerad s velkou kapacitou na vyvedení elektrického výkonu nabízí zajímavé podnikatelské využití s tvorbou pracovních míst i zisků pro firmu.

- Horníci, kteří skončí na dole ČSA a Vršany, dostanou od státu výsluhové příspěvky. Ekologické organizace a odbory v minulosti usilovaly o to, aby na výsluhové příspěvky měli nárok i pracovníci a pracovníce uhelných elektráren, ale bez úspěchu. Pokud chce vláda finančně podpořit končící uhelné společnosti, může dát peníze lidem a ne majitelům uhelných elektráren.

Podle ekologických organizací uhlí nemá dlouhodobou budoucnost a vývoj ceny emisní povolenky může jeho útlum urychlit. Využívání uhlí tak může skončit dříve než v roce 2033, který stanovila vláda, a ověřilo modelování v rámci přípravy Státní energetické koncepce ČR. Proto ekologické organizace navrhují, aby vláda zvýšila cíl pro podíl obnovitelných zdrojů do roku 2030 alespoň na 33 % a hlavně zajistila podmínky pro jejich rozvoj (například akcelerační zóny, zrychlení povolovacích procesů, zvýšení kapacity připojování do sítě či stabilní podpůrná schémata). Zároveň je nutné

urychlit rozvoj akumulace energie, chytrého řízení souladu spotřeby s výrobou energie, transformaci teplárenství s důrazem na efektivní kombinovanou výrobu tepla a elektřiny či výstavbu nových flexibilních záložních zdrojů pro pokrytí špiček spotřeby elektřiny.

Jaroslav Bican, vedoucí energetické kampaně Greenpeace ČR: „Sev.en Energy uhlobarona Pavla Tykače dlouhodobě prosazuje kapacitní platby na uhelné elektrárny, které by mu pomohly udržet jeho výnosný fosilní byznys. Vyhrožuje proto, že své uhelné elektrárny a doly zavře už příští rok na jaře. Aktuálně se zaklíná tím, že po vládě chce jasně formulovaný plán řízeného a sociálně citlivého odchodu od uhlí, který bude řešit i otázku ekonomické stability jednotlivých zdrojů po dobu, než se dostaví potřebné náhradní zdroje. Pravda je však taková, že Pavel Tykač vydělal na energetické krizi jen v roce 2022 přes 90 miliard korun, takže opravdu nepotřebuje, aby mu jeho byznys pomáhal financovat český stát.“

Jiří Koželouh, vedoucí energetického programu Hnutí DUHA: „Pavel Tykač napřed prosazoval prodlužování těžby a spalování uhlí a sliboval, že zajistí levnou elektřinu. Nyní naopak straší, že elektřinu nebude vyrábět už příští rok, aby dostal od státu peníze. Vyjádření ostatních provozovatelů uhelných elektráren jej však usvědčují z přehánění a snahy jen získat další peníze od nás všech. Ale i kdyby příští rok své zastaralé a neefektivní elektrárny v Počeradech a Chvaleticích opravdu vypnul, elektroenergetická soustava to zvládne a bez elektřiny a tepla opravdu nezůstaneme. Abychom však zvládli odstavení všech uhelných elektráren musíme zejména zásadně zrychlit rozvoj obnovitelných zdrojů.“

Edvard Sequens, energetický konzultant v Calla – Sdružení pro záchranu prostředí: „Dlouhé roky varujeme před odkládáním zásadní transformace naší energetiky a falešnou představou, že řešení přinesou drahé atomové reaktory ve vzdálené budoucnosti. Konec spalování uhlí je ale nutností a rychle se blíží. Potřebujeme proto bez odkladů zrychlit výstavbu zdrojů využívajících u nás dostupnou a bezemisní energii Slunce a větru, investovat do pružného řízení sítě a akumulacích systémů. Domácí úkoly máme také pořád ještě v oblasti úspor a energetické efektivity.“

Tisková zpráva Calla, Centrum pro dopravu a energetiku, Hnutí DUHA a Greenpeace

Francouzské jádro? Řada problémů a spolupráce s Ruskem

Jedním ze dvou favoritů českého vládního tendru na stavbu nového reaktoru (nebo dvou) v Dukovanech a možná i dalších v Temelíně je francouzská státní firma EDF. Nelze se tedy divit, že téma spolupráce na poli jaderné energetiky bylo klíčovým tématem nedávné návštěvy francouzského prezidenta Emmanuela Macrona v Praze. Zkusme se nyní podívat za oponu propagandy, která kolem údajné renesance jaderné energetiky v Evropě, jejímž tahounem má být právě Francie, ale i Česko, zaznívala. Objeví se hned několik

znepokojivých skutečností.

Pominout v první řadě nelze neúspěch francouzského jaderného průmyslu při výstavbě nových jaderných elektráren nejen v zahraničí, ale i doma ve Francii. Všechny projekty s reaktorem EPR (evropský tlakovodní reaktor původně vyvíjený společně Francií a Německem, posléze z pochopitelných důvodů již bez Němců) se potýkaly nebo doposud potýkají s výraznými technickými potížemi, které vedly k zásadnímu nárůstu rozpočtu a prodloužení doby výstavby.

Finský reaktor Olkiluoto stavěla společnost Areva (dnes Framatome). Problematický projekt zpožděný dvanáct let oproti původnímu harmonogramu byl jednou z hlavních příčin finančního kolapsu firmy a jejímu převzetí společností EDF. Smlouva s finským investorem byla uzavřena na pevnou částku 3 miliardy eur, přičemž skutečné náklady dosáhly čtyřnásobku - 12,4 miliard eur.

Jestliže finský průšvih je sváden na nezvládnutý management stavby a získávání prvních zkušeností se zcela novým reaktorem, stavba jediného reaktoru Flamanville 3 v domovské Francii ukazuje, že problém bude jinde. I zde při zahájení výstavby byla investice odhadována na 3,3 miliardy eur a dnes EDF aktuálně předpokládá celkové náklady na úrovni 13,2 miliard eur bez nákladů na financování. Očekává se spuštění během letošního roku po 17 letech stavění, o 12 let později, než bylo slíbeno.

Výstavba dvou EPR reaktorů v čínské jaderné elektrárně Taishan trvala přes devět let. Avšak v červenci 2021 byl v elektrárně zaznamenán problém s poškozením palivových tyčí, v jehož důsledku došlo k úniku radioaktivních plynů. Řešení problému si vyžádalo roční odstávku prvního reaktoru.

Společnost EDF je pak hlavním investorem dalších dvou reaktorů EPR v britské elektrárně Hinkley Point C. V optimálním případě bude první z nich spuštěný v roce 2029 (po deseti letech stavění), v dalších možných scénářích počítá EDF s roky 2030 a 2031. Poslední lednový odhad nákladů na výstavbu (opět bez nákladů spojených s financováním) činil 31 až 34 miliard liber = 36 až 40 miliard eur v cenách roku 2015.

V Česku by se ale reaktor EPR nestavěl. Pro Dukovany, ale i pro Temelín je jeho 1650 MW příliš mnoho. Pokud ČEZ a Fialova vláda vyberou EDF, budeme první zemí na světě, ve které se Francouzi pokusí postavit nový reaktor EPR 1200, který nabídla v tendru, ačkoliv je stále ještě ve fázi vývoje. Zpoždění a zdražení celého projektu je tak skoro jisté.

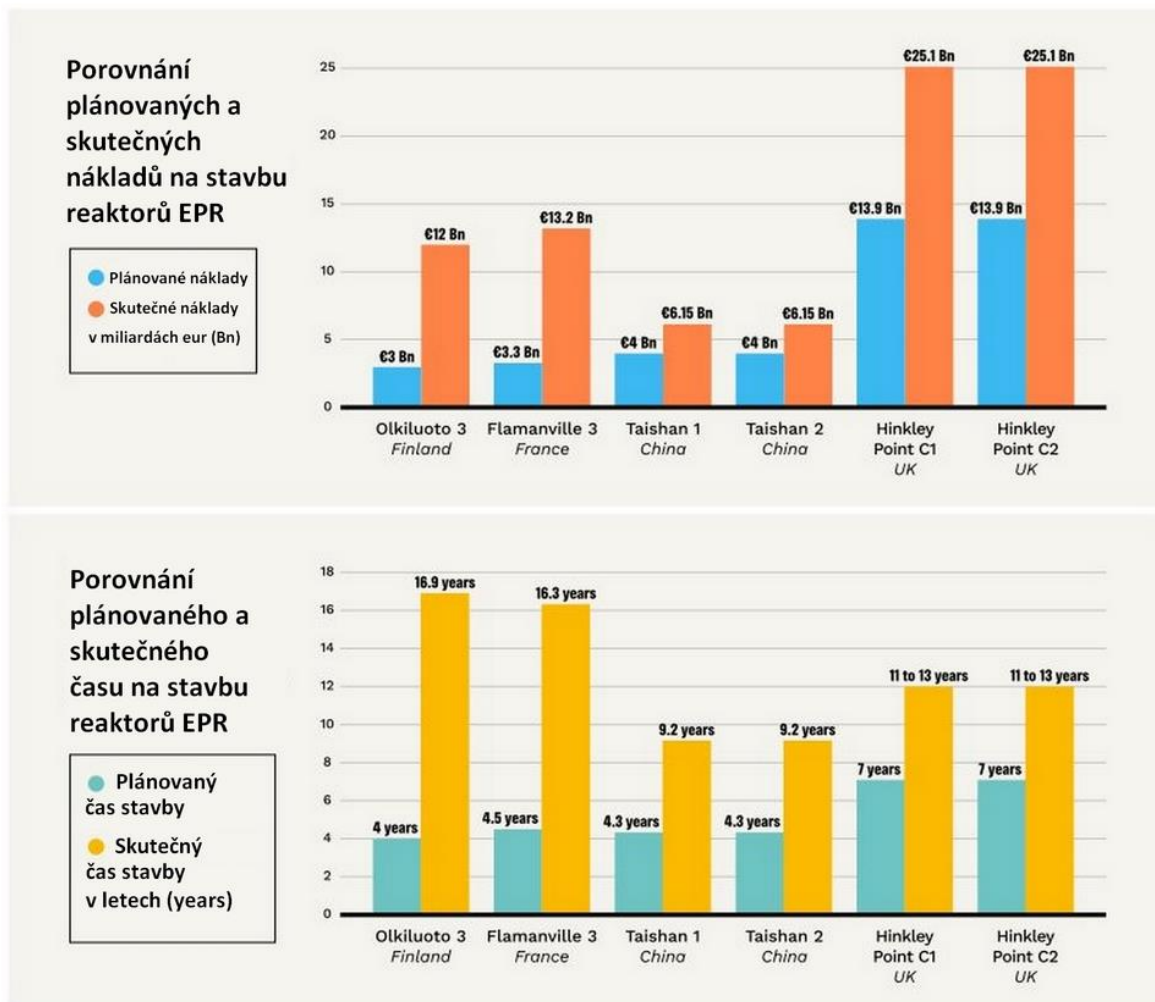
EDF se ale potýká i s problémem údržby svých zastarávajících reaktorů ve Francii. Na konci roku 2021 byl zjištěn problém s korozi potrubí chladicího systému u čtyř reaktorů s výkonem 1450 MWe a následně u dvaceti reaktorů s výkonem 1300 MWe. Nově pak je obdobný problém indikován i u starších bloků s výkonem 900 MW.

Zapomínat bychom neměli na silné vazby Francie na ruský jaderný průmysl. EDF nadále využívá služeb ruského obohacování uranu. V únoru 2024 nizozemský jaderný úřad ANVS povolil přepravu až šesti zásilek obohaceného uranu z Ruska do společnosti Urenco v Almelu určených pro EDF. Po zahájení ruské agrese na Ukrajině, společnost Urenco prohlásila, že vypoví všechny kontrakty s Ruskem, ale nestalo se tak.

Tisková zpráva Hnutí DUHA

GRAF MĚSÍCE

Prodražení a zpoždění projektů nových reaktorů od francouzské EDF

Zdroje: EDF, French Court of Auditors, Greenpeace France

Polský Orlen chce malé reaktory. Proč tak riskantně?

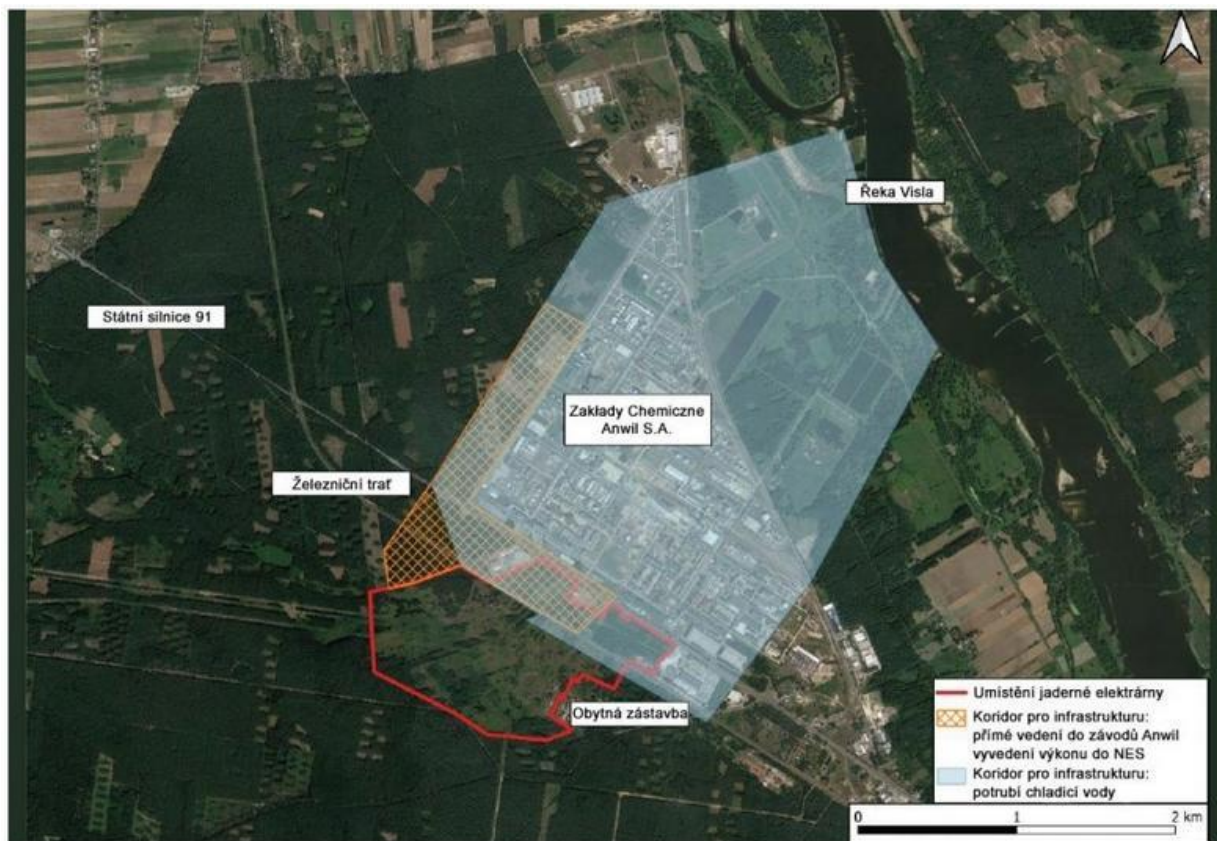
Polská ropná a chemická firma Orlen, známá i od českých čerpacích stanic, uvažuje o stavbě malých modulárních reaktorů vedle svých provozů v Polsku. Vybrala si varné reaktory BWRX-300 od GE-Hitachi, jejichž vývoj zatím vůbec nebyl dokončen, takže rizikem je, že nebudou k dispozici a za cenu, která by byla i pro tak velkou firmu schůdná a návratná. A protože sestavuje „malé“ 300 MW reaktory do velkých elektráren až 2000 MW, jako má český Temelín, dostala i česká strana – úřady i veřejnost možnost vyjádřit se v úvodní fázi přeshraničního posouzení dopadů na životní prostředí.

První takový projekt v nechvalně známé Osvětimi tak na základě i našich připomínek půjde do dalšího kola – budou se muset skutečně vyhodnotit rizika a potenciální dopady i na obyvatele Česka. Podrobněji jsme se jim věnovali [v nedávném prosincovém Ďáblíku](#). Poukázali jsme na divnou lehkovážnost, se kterou investor hodlá umístit atomové reaktory do záplavového území dvou řek, ale také nad ložisko černého uhlí s nejbližším činným dolem Janina pouhých šest kilometrů vzdáleném (Co důlní otřesy? Jak velké riziko představují potenciální úniky metanu z podloží?). Je třeba také vyhodnotit kombinované a kumulativní účinky při havárii v blízkých chemických závodech Synthos.

V předchozích dnech nás čekalo čtení podrobností o dalších podobných záměrech stejného investora v lokalitách Wloclawek a Ostroleka. A opět podobné – buď umístění v záplavovém území, trať celostátního významu protínající areál umístění anebo sousedství chemičky na dusíkatá hnojiva a plasty. Snad i tentokrát budou oba záměry řádně posouzeny v dalším procesu EIA.

Nějak se s jaderným nadšením a představě, že malý reaktor = malé škody, vytrácí ona předběžná opatrnost, které je třeba u jaderné energetiky v míře vrchovaté. A která tak moc chyběla u investora a schvalujících orgánů ve Fukušimě, kde podcenění rizika vysoké vlny tsunami vedlo k těžké havárii hned čtyř reaktorů. Vrátit do debaty bychom také měli plnou odpovědnost provozovatelů jaderných elektráren za jadernou škodu, kterou dnes nemají ani náhodou.

Edvard Sequens

Čápům bílým začala sezóna. Letošní rok je navíc ve znamení velkých čapích sčítání

Mimořádně teplý únor a slunečné březnové dny uspíšily návrat některých ptačích druhů, čápy bílé nevyjímaje. Česká společnost ornitologická (ČSO) aktuálně ví o více než 80 obsazených hnízdech čápů a očekává, že blížící se teplé a slunečné počasí jejich přilet ještě urychlí. Mapu čapích hnízd lze nalézt na stránce www.birdlife.cz/capi.

Modré tečky, které označují pozorování čápů na hnízdě, svítí na čapí mapě především na západě republiky. „Čápi, kteří hnízdí na západě ČR, se tradičně vracejí nejdříve. Jde zejména o ptáky, kteří migrují takzvanou západní tahovou cestou a mnohdy zimují v jihozápadní Evropě či Německu, takže to pak mají na hnízda blíže než ti, kteří využívají východní tahovou cestu přes Turecko až do jižní Afriky – jejich přilet očekáváme v průběhu března a dubna,“ říká Gabriela Dobruská, která v ČSO koordinuje program Čapí hnízda.

ČSO sleduje průběh hnízdění čápů bílých v programu Čapí hnízda od roku 2014, kdy byli čáp bílý a čáp černý vyhlášeni ptákem roku 2014 u příležitosti jejich celostátního i mezinárodního sčítání. „Program se stal u české veřejnosti tak oblíbeným, že jsme se rozhodli pozorovat a sčítat čápy bílé systematicky a každoročně. Česko patří mezi jednu z mála zemí, kde takto detailně za pomoci mnoha dobrovolníků z celého státu sledujeme dění na hnízdech čápů bílých a získáváme tak důležité informace o úspěšnosti hnízdních sezón,“ sděluje Dobruská.

Letos, opět po 10 letech, probíhá navíc 8. mezinárodní sčítání čápů bílých, které má za cíl zjistit, jak se čápům daří v jednotlivých státech celého jejich hnízdního areálu. „Díky unikátním datům od mnoha dobrovolníků v programu Čapí hnízda víme, že populace čápů bílých v ČR je stabilní. Ale bude velmi zajímavé zjistit, jak jsou na tom čápi v jiných státech, kde každoroční sledování čápů systematicky neprobíhá,“ říká Dobruská.

Ornitologové věří, že i v letošním „jubilejním“ roce lidé zařadí pozorování čápů do svých výletů a pomohou tak monitorovat průběh hnízdění. „Sledujte hnízda ve svém okolí a svá pozorování zadejte na www.birdlife.cz/capi. I když tam čápa nevidíte, najděte hnízdo na mapě a vyberte „čáp nepozorován“. Jen tak budeme vědět, že hnízdo bylo kontrolováno a čáp na něm ještě nebyl,“ doplňuje Dobruská. Čím více hnízd se podaří zkontrolovat, tím přesnější údaje o přiletu čápů ornitologové získají.

Do hledáčku ornitologů se letos ovšem dostává i čáp černý, u něhož po deseti letech probíhá 4. celostátní sčítání. „Zatímco tomu bílému ruch v těsném okolí hnízda nevádí, čáp černý je na něj citlivý a dává přednost tichu a klidu rozlehlých lesů. Rušení v blízkosti hnízda může zmařit celé hnízdění,“ upozorňuje Dobruská. Ornitologové proto vyzývají k zaznamenávání pozorovaných čápů černých do faunistické databáze Avif na birds.cz, nikoli ke sledování jejich hnízd. Při pozorování je důležité zaznamenat nejen místo pozorování, ale i přesné datum a čas, a také zmínku, zda se na daném místě zdržuje opakovaně nebo často létává určitým směrem.

Až do minulého sčítání populace čápů černých rostla. „V posledních letech přicházejí zprávy o poklesu

pozorování. Proto budou výsledky letošního sčítání velmi zajímavé a důležité jak pro další odhad vývoje naší populace, tak pro případné návrhy opatření k jejich ochraně," doplňuje František Pojer z AOPK ČR, který celostátní sčítání čápů černých koordinuje.

8. MEZINÁRODNÍ SČÍTÁNÍ ČÁPŮ BÍLÝCH

Mezinárodní sčítání probíhá jednou za deset let. Koordinuje ho německá organizace na ochranu přírody a partner BirdLife International [NABU](#). Při posledním sčítání v roce 2014 hnízdili čápi bílí v 54 zemích Evropy, severní Afriky a Asie, ve 48 z těchto zemí sčítání proběhlo. V rámci jednotlivých zemí je sčítání koordinováno partnery BirdLife International, vědeckými institucemi a dalšími neziskovými organizacemi. V ČR sčítání koordinuje ČSO. V roce 1984 byla stanovena celková populace čápa bílého na 135 000 párů. V roce 2014, při posledním mezinárodním sčítání, byla odhadnuta na 272 000 párů. Zatímco ve střední Evropě byla populace mezi lety 2004 a 2014 stabilní, ve východní Evropě docházelo k mírnému nárůstu (+14 %), v západní dokonce k silnému vzestupu početnosti (+34 %).

4. CELOSTÁTNÍ SČÍTÁNÍ ČÁPŮ ČERNÝCH

Celostátní sčítání čápů černých koordinuje AOPK ČR ve spolupráci s dalšími subjekty (ČSO, ČSOP a Lesy ČR). Předchozí ročníky sčítání byly velmi pozitivní. Odhadované počty pro celou republiku rostly, zaznamenáno bylo přibližně 300 a 400 párů v letech 1994 a 2004 a v roce 2014 to bylo 505 pro celou ČR. V posledních několika letech však přicházejí z různých částí našeho území zprávy o poklesu pozorování až úplném vymizení čápů černých (jižní Morava, východní Čechy či Doupovské hory).

Tisková zpráva ČSO (redakčně upraveno)

Českobudějovičtí havrani jako objekt občanské vědy

Jak už jsme vás v Ďáblíku informovali, českobudějovičtí havrani se stali objektem tzv. občanské vědy. K popularizaci přispěla i Calla, neboť jsme havrany v posledních měsících zařadili jako téma do obou našich cyklů pro veřejnost, tedy jako besedu z cyklu Zelené úterky i přírodovědnou vycházku. Hojná účast na obou akcích napovídá, že jde pro veřejnost o zajímavé téma.

Za projektem výzkumu zdejších havranů stojí ornitologové z Přírodovědecké fakulty JU, kteří je sledují s pomocí vysílaček, žlutých odečítacích kroužků i přímým mapováním v terénu. Žádají však o pomoc také veřejnost, která se může

zapojit do mapování potravního chování havranů v Českých Budějovicích a okolí.

Zapojit se nyní můžete dvěma způsoby. Buď si stáhnete havraní mobilní aplikaci nebo můžete využít webový formulář: <https://survey123.arcgis.com/share/7244f3a57c3b4098bde94b275fd80b24>. Pro oba způsoby zapojení existuje i QR kód. Projekt se týká pouze havranů hledajících potravu. Jak ho poznat? Citujme z webového formuláře: „Takový havran sedí, nebo chodí po zemi, hrabe, občas něco sezobne, nosí potravu v zobáku.“ Cennou informací bude pro ornitology i odečtení žlutého kroužku na noze některého z havranů.

Chcete-li být co nejvíce v obraze a načerpat také zajímavé informace ze života havranů (a jejich krkavcovitých příbuzných), můžete se přihlásit i do havraní Facebookové skupiny: <https://www.facebook.com/groups/472165450854345/>.

Ačkoli se to může zdát obyvatelům Českých Budějovic divné, havran polní nepatří v České republice k nijak hojným druhům. Hnízdní kolonie jsou spíše vzácné, a navíc jich v poslední době řada zanikla. Jde proto o zajímavé, byť trochu hlučné sousedy. Zapojte se do jejich výzkumu?

Jiří Řehounek

QR kód-aplikace

QR kód-web

Hmyzem roku jsou samotářské včely

Česká společnost entomologická (ČSE) vyhláší v roce 2024 Hmyzem roku samotářské včely. Veřejnost chceme seznámit s jejich krásou a významem, ale také poukázat na problematiku úbytku těchto volně žijících opylovačů.

V ČR žije okolo 580 druhů samotářských včel. Jejich svět je vskutku fascinující, plný barev, tvarů i vůní. Patří sem hedvábnice, pískorypky, čalounice nebo třeba ploskočelky. Některé samotářky překvapí i svou velikostí – temně černé drvodělky dosahují délky přes dva centimetry, drobná nicotěnka nejmenší naopak dorůstá jen pár milimetrů. Mnohé druhy jsou pestře zbarvené či pronikavě voní,

jedny hnízdí v dutých stoncích a další zase v ulitách hlemýžďů. Pojmeme „samotářské včely“ se zjednodušeně označují volně žijící druhy včel, řada z nich však žije velmi společenským životem. Některé, třeba dobře známí čmeláci, dokonce tvoří sociální společenství s dělnicemi a královnou. Jiné druhy naopak vsadily na parazitismus a chovají se jako kukačky v hnízdech jiných druhů včel.

Přes svůj význam a rozmanitost zůstávají samotářské včely ve veřejném prostoru značně upozaděné za včelou medonosnou. Ta je v krajině všudypřítomná, protože se jedná o plně domestikovaný

hospodářský druh hmyzu. V poslední době se často objevují apokalyptické hrozby o tom, jak by naše příroda bez včel medonosných zkolabovala. Během toho tzv. „beewashingu“ však dochází k záměně zemědělství za ochranu přírody. Samotářské včely se podílejí na ekosystémových službách a opylování rostlin mnohem více než komerční včela medonosná. O existenci dalších opylovačů z jiných skupin hmyzu nemluvě.

V rámci letošního ročníku Hmyzu roku chceme veřejnosti ukázat, že může samotářským včelám pomoci. Základem je poskytnout jim na svém pozemku vhodný prostor pro jejich život a vývoj. To není těžké, postačit může ponechávání krmných květnatých pásů v trávníku, či třeba kousek obnažené půdy na skalce, kde mohou včely hnízdit. K hnízdění včel může pomoci i umístění „hmyzího hotelu“. Ten musí být vybaven vhodným hnízdním materiálem. ČSE proto v letošním roce uveřejní návody, jak v nabídce hmyzích hotelů najít ty správné, které včelám doopravdy pomohou. Poradí také, jak si hotel vyrobit svépomocí.

Ačkoliv popularita hmyzích hotelů v poslední době zaznamenala velký boom, entomologové netuší, kolik v ČR takových hotelů vůbec je. Nevíme ani, jak jsou které z nich úspěšné pro podporu hnízdicích včel. Proto ČSE v letošním roce zve veřejnost k akci „Sčítání hmyzích hotelů“. Na webu ČSE je možné svůj hmyzí hotel přihlásit do sčítání, přiložit fotografii a údaj, kde se hotel nachází. Entomologové pak budou moci zjistit, jak běžné hmyzí hotely v Česku vypadají, a jaká další doporučení ohledně hmyzích hotelů by měli lidem poskytnout.

Tisková zpráva ČSE a PŘF UK

MALÝ OPRAVNÍK BIOLOGICKÝCH OMYLŮ

Zebra (skoro) bez pruhů

Tři fotografie, dvanáct kůží a několik lebek. To je vše, co zbylo po zvláštních zebřích z jižní Afriky, které dostaly jméno kvaga (nebo kwaga) a měly pruhy jen v přední části těla. Ve volné přírodě byly vystříleny v roce 1878, poslední jedinec uhynul v amsterdamské ZOO o pět let později.

Genetická analýza preparátů v muzeích však ukázala, že nešlo o samostatný druh zebry, ale o poddruh zebry stepní. Díky tomu byl zahájen projekt, který křížením stepních zebek s menším počtem pruhů dospěl ke zvířatům, která se kvagám velice podobají a dnes žijí opět volně v jihoafrické přírodě. Jde ovšem o specifickou situaci, která v žádném případě neznamená, že jakékoli vyhubené zvíře můžeme zase kdykoli „oživit“.

Jiří Řehounek

Velké šelmy. Obavy, mýty a fakta

Vlci a další velké šelmy byly vždy fascinující pro mnoho národů a kultur a dodnes jsou opředeni řadou legend, pověr a předsudků. Přinášíme vám proto (jedinečnou) publikaci, která představuje vlky a další velké šelmy zbavené těchto zažitých předsudků. Chceme ukázat, jak reálně divoké šelmy žijí a krotit teorie, které se nezakládají na pravdě.

Podrobnosti o objednávku e-booku najdete zde: <https://www.selmy.cz/ebook/>

Web www.selmy.cz

Zbytečné plýtvání: Suroviny mizí na skládkách, stejně jako ve spalovnách

Arnika varuje před zvyšujícím se tempem, v jakém v poslední době přibývají v České republice plány na stavbu spaloven (či takzvaných “zařízení na energetické využití odpadů” neboli ZEVO). Větší pozornost by se podle ní měla soustředit na zachování surovin v oběhu.

Narůstající počet plánovaných spaloven a obdobných zařízení souvisí s plánem na radikální snížení množství komunálního odpadu, který se v ČR může do roku 2030 ukládat na skládky. Podle pravidel EU pak od roku 2035 bude moct na skládkách končit nejvýše 10 % z celkové hmotnosti komunálního odpadu. Odklon od skládkování je naprosto nezbytný a žádoucí, přesto bychom se neměli tvářit, jako bychom v Česku nyní stáli před volbou pouze mezi skládkami a spalovnami.

„V minulých letech jsme provedli několik rozborů popelnic na směsný komunální odpad. Jejich obsah s velkou pravděpodobností skončil na skládce nebo ve spalovně odpadů. My jsme se přitom přesvědčili, že se v nich nachází velké množství cenných surovin, které by bylo možné znovu využít nebo recyklovat – především bioodpad, kovy, plasty nebo papír. Bývá jich obvykle polovina až dvě třetiny popelnice. Je zarážející, že nyní končí na skládkách a v budoucnu by měly končit ve spalovnách odpadů, ve kterých se nenávratně zničí, byť při výrobě malého množství tepelné a elektrické energie, když se pak musejí znovu vytěžit, zpracovat, transportovat, musí se z nich vyrobit nové výrobky,“ říká Nikola Jelínek z organizace Arnika.

Energetické využití odpadů je v hierarchii nakládání s odpady samozřejmě výš než skládkování, i ono však stejně jako skládkování vede ke zbytečné likvidaci materiálů a surovin, které by bylo možné a žádoucí znovu využít. Právě proto je na špici odpadové hierarchie zachování surovin v oběhu, například v takzvaných systémech nulového odpadu (zero waste). V nich jde především o to předcházet vzniku odpadů, které by potenciálně zbytečně skončily na skládce nebo ve spalovně. Což je úhel pohledu, který je v současné debatě, postavené na falešném dilematu mezi skládkami a spalovnami, často opomíjen. Přitom předcházením vzniku odpadů je možné šetřit omezené přírodní zdroje i energii a přispět ke snížení emisí škodlivin v celém řetězci produkce a spotřeby. Kvalitnější recyklací zase můžeme zásadním způsobem přispět nejen k redukci skleníkových plynů, ale především k udržení materiálů a surovin v oběhu, což je opak toho, k čemu vede skládkování a bohužel i energetické využití odpadů ve spalovnách.

“Příkladem takového plýtvání surovinami je bioodpad a v něm vázaný fosfor. Spalovny odpadů jako například ta malešická v Praze bioodpad spalují, namísto, aby se vytrídil a zkompostoval. Technologie spaloven je projektovaná tak, že bioodpad potřebuje. Bez něj by se přehřála a došlo by k poruchám různých technologických prvků. Fosforu je dnes v půdě nedostatek a nahrazuje se drahými fosfátovými hnojivy majícími původ v dolech

v rozvojových zemích. Jejich zásoby nejsou přitom nekonečné a lidstvo už překročilo bezpečnou mez jejich využívání,” vysvětluje Jindřich Petrlík z Arniky.

Profesor Lars Stoumann Jensen z Fakulty biologických věd Univerzity v Kodani uvedl: *“Každý rok se v dánských spalovnách ztratí téměř 10 000 tun fosforu.”* To zhruba odpovídá množství fosfátů, které Dánsko ročně dováží pro potřeby své zemědělské produkce.

Pouhým odklonem skládkovaných odpadů k jejich energetickému využití se vzhledem ke složení směsného komunálního odpadu budeme nadále připravovat o materiály, které by měly být zachovány v oběhu, znovu používány, recyklovány, anebo by vůbec nemusely vzniknout. Je to nejen neekologické, ale také neekonomické. Inspiraci na úrovni obcí můžeme nalézt ve městech, které se prohlásily za “zero waste cities” a patří mezi ně např. Treviso v Itálii, Vrhnika ve Slovinsku nebo Kamikatsu v Japonsku, nebo v českých obcích a městech, která už dnes dosahují výrazně menší produkce odpadů, než je celorepublikový průměr a které Arnika každoročně oceňuje v soutěži Odpadový Oskar. Daří se jim to mimo jiné zaváděním motivačních systémů založených na lepším monitoringu odpadů nebo efektivnějším svozu. Klíčová je taky osvěta v obcích i mezi občany, podpora re-use center, zavádění zálohových systémů, investice do recyklačních kapacit anebo podpora recyklovatelnosti materiálů a odbytu recyklátů na trhu. *“Za recyklaci však nelze považovat použití popela a popílku ze spaloven coby stavebních materiálů,”* dodává Petrlík.

Tisková zpráva Arniky

Evropským stromem roku se stal polský buk Srdce zahrady. Česká hrušeň je pátá

Evropané letos znovu rozhodli svými hlasy o evropském stromu roku. Stal se jím polský buk Srdce zahrady z regionu Niemcza. Polsko tak svůj titul obhájilo již třetí rok v řadě. Česká hrušeň se letos umístila na pátém místě.

Napínavý únorový souboj nabral ve svém finále nečekaný obrat. Domnělého favorita ankety Buk z Bayeux z francouzské Normandie předběhl buk polský. Srdce zahrady z regionu Niemcza se tak stalo definitivním vítězem soutěže, a to o více než 14 tisíc hlasů oproti svému soupeři na druhém místě. Třetí místo pak obsadil Tisíciletý olivovník z italského Lurasu s rozdílem 10 tisíc hlasů. Česká Hruška v širém poli z Mrákotína letos obsadila páté místo. Celkově Evropané poslali svým stromům 174 112 platných hlasů.

„Těší mě, že jsme i letos vyslali do mezinárodní soutěže Evropský strom roku vítěze české varianty této ankety. Nadace Partnerství ji každoročně pořádá s cílem poukázat na naše stromy se zajímavými příběhy,

ke kterým mají lidé z okolí osobitý vztah. Vytvoření vztahu k přírodě je totiž zásadní pro její ochranu. O to se například snaží i projekt *Sázíme budoucnost*, který realizuje právě Nadace Partnerství s finanční podporou Ministerstva životního prostředí. Se stromy by se mělo nakládat jako s přírodním a kulturním dědictvím. A jsem rád, že Česko reprezentuje právě památná Mrákotínská hruška," uvádí ministr životního prostředí Petr Hladík.

I přesto, že se mrákotínské Hrušce v širém poli nepodařilo umístit na vítězných příčkách, obyvatelům Mrákotína to radost nijak nezkazilo. „Oslovili jsme řadu institucí a spolků v našem i mimo náš region. O podporu jsme požádali rádia, divadla, mikroregiony i místní akční skupiny, Senát, tiskoviny a mnoho dalších. Velkou sílu měla společenská setkání v obci, při nichž jsme si předávali informace o anketě a hlasování. Celkově to byla rozhodně napínavá cesta! S napětím jsme sledovali průběh hlasování a emotivně prožívali každou desítku přibývajících hlasů,“ komentuje Ludmila Vacková, která stojí za návrhem stromu do ankety.

Světlana Malínská z obecního úřadu v Mrákotíně pak na otázku, co by vzkázala komunitám, které zvažují přihlásit strom do ankety v letošním roce, dodává: „Jděte do toho! Díky této akci jsme prožívali a stále prožíváme společenské semknutí, jehož podstatou je podpora krásné myšlenky.“

Upraveno ze zprávy Nadace Partnerství

ZAOSTŘENO ENVIROSKOPEM

Vybrali jsme pro vás ze 400 různých tipů na výlety po Jihočeském kraji, které všechny najdete v databázi Envirooskop na webu www.envirooskop.cz. Jeho zpracovatelem je jihočeská Krajská síť environmentálních center KRASEC.

Tůně u Hajské (lat: 49.2598, lon: 13.9489)

Tůně vzniklé v prohlubních po rýžování zlata a těžbě štěrkopísků aktuálně představují významné útočiště vzácných vodních rostlin a živočichů.

Mnoho tisíc let ukládala řeka Otava podél svých břehů štěrkopísky s obsahem zlata. Toto zlato získávali Keltové rýžováním už v 5. století před naším letopočtem. Největší rozvoj těchto aktivit nastal ve 13. až 14. století. Charakter území dnešní přírodní památky Tůně u Hajské ovlivnila kromě rýžování zlata i pozdější těžba štěrkopísků. Jámy po těžbě se přirozeně zaplnily podzemní i srážkovou vodou, zatímco okolní prostor pokrývají travinobylinná společenstva, stromy a keře.

V tomto nerušeném prostředí se daří obojživelníkům, vodnímu hmyzu i vodním rostlinám. Obecně

početnost těchto skupin dramaticky poklesla vlivem odvodňování mokřadů a zvyšování rybích obsádek na rybnících během 20. století. K nejzajímavějším druhům patří masožravá vodní rostlina bublinatka obecná, která v současnosti roste jen na 3 lokalitách v ČR. Životnost tůň je omezena postupným zazemňováním a zarůstáním v řádu desítek let. Od roku 2005 realizovalo Město Strakonice v několika etapách jejich obnovu.

Na lokalitě se vyskytuje 16 druhů z aktuálního Červeného seznamu cévnatých rostlin České republiky, např. vodňanka žabí, prstnatec májový, vachta trojlistá nebo žebratka bahenní.

Z obojživelníků zde žijí zelení skokani, ropucha obecná i zelená, rosnička obecná, kučka obecná. Hnízdí tu přes 40 ptačích druhů.

Nedaleko odtud východním směrem můžete navštívit Modlešovické sejpy – archeologicky i biologicky pozoruhodnou lokalitu s vyvýšeninami a prohlubněmi po těžbě zlata.

Časová náročnost: 1-2 hodiny

Dostupnost: Průchodnost lokality může být ztížena po silných deštích. Území má členitý mikrorelief, modelovaný někdejší těžební činností. Na konci jara prostor mezi tůněmi zarůstá vysokou trávou a bylinami. Území se nachází u osady Hajska u Strakonice. Pro pěší je dostupné po modře značené turistické trase od vlakového nádraží Strakonice (3,5 km)

nebo z opačného směru od vlakové zastávky Modlešovice (2 km). Trasa je zároveň součástí dálkové cyklotrasy Otavská. Přímo do Hajske zajíždí autobusy MHD Strakonice.

Odkaz na lokalitu na stránce Envirokopu najdete zde:

<http://www.envirokop.cz/?tune-u-hajske>

Vybrala pro vás Romana Panská

Calla vás srdečně zve na besedu

Pytláctví - hlavní hrozba pro rysí populaci

s Terezou Minárikovou

zooložkou, specialistkou na rysy z ALKA Wildlife

Potkat kriticky ohroženého rysa ostrovida v přírodě je zážitek na celý život. Odlehlé lesy jihu Čech jsou domovem česko-bavorsko-rakouské populace této chráněné šelmy. Jak se mu daří na Šumavě? Kam mizí rysy z Novohradských hor? Jak můžeme zastavit pytláky?

V úterý 16. dubna 2024 od 17:30 hod.

Klub Horká Vana, Česká 222/7, České Budějovice

Více informací:

Calla – Sdružení pro záchranu prostředí, Fráni Šrámka 35, České Budějovice

tel.: 384 971 930, calla@calla.cz, <http://www.calla.cz>

a také na <https://www.facebook.com/spolekcalla>

Tento projekt je financován Statutárním městem České Budějovice.

Exkurze Blatského muzea v Soběslavi – cyklus Přírodou krok za krokem

Soví noc na Borkovických blatech

V rámci 22. ročníku cyklu přírodovědných exkurzí v dubnu nabízíme hned dvě akce v nedalekém okolí Soběslavi a Veselí nad Lužnicí.

V pátek 5. 4. proběhne Soví noc na Borkovických blatech, sraz je v 18:30 hod. na rozcestí u Žišovské střelnice (49.2130N, 14.6682E).

Borkovická blata jsou tradičně a letos obzvlášť bohatá na sovy. Po intenzivním monitoringu sov v okrese Tábor lze oblast Borkovických blat považovat za možná nejbohatší polesí v celém regionu. Během výpravy za sovými obyvateli se seznámíme snad se všemi zdejšími druhy, tedy jmenovitě s kulíškem nejmenším, kterého se pokusíme odchytit a kroužkovat, sýcem rousným, který tu dosahuje nejvyšší početnosti na Táborsku, kalousem ušatým, který je na Táborsku vzácnější, ale zde se mu daří, i nejběžnější sovou Táborska i celé naší země – puštíkem obecným. Předpokládaný konec bude kolem 23. hodiny na místě srazu. Doporučujeme teplé oblečení, terénní obuv a baterku (ideálně čelovku). Exkurzi povede ornitolog Miroslav Bažant (tel. 734 570 333).

Za obojživelníky, rybami a ptáky na Dráčovské tůňě

V sobotu 27. 4. Vás zveme na exkurzi za obojživelníky, rybami a ptáky na Dráčovské tůňě, sraz je v 9:00 v Dráčově u pomníku Jana Husa za mostem přes Lužnici (49.2288N, 14.7114E).

Přírodní rezervace zahrnuje slepá říční ramena řeky Lužnice, tůňě a vlhké louky, které na ně navazují. Území, které trpělo zarůstáním a zazemňováním drobných vodních ploch, se před několika lety podařilo citlivě zrevitalizovat, což pomohlo i zdejším obyvatelům vodního prostředí. Právě na ně se zaměříme při exkurzi, kterou povedou odborník na obojživelníky, plazy a ryby David Fischer a ornitolog Miroslav Bažant. S sebou si vezměte holínky. Předpokládaný konec mezi 12. a 13. hodinou.

Jarní exkurze katedry botaniky PřF JU

06.04. 2024 – Nejen za křivatci údolím Otavy u Písku

Sraz v 9:09 na žst. Čížová po příjezdu vlaku – odjezd vlaku z ČB v 8:04 (přestup v Protivíně na vlak směr Březnice – odjezd v 8:42 z Protivína). Odtud údolím řeky Otavy až do Písku. Návrat podle počasí a nálady. Zpět z Písku jede vlak do ČB např. 14:59, 15:59, 16:59. – Vedou Radim Paulič, Pavel Kúr a Libor Ekrt.

07.04. 2024 – Krajem Doudlebů podle Malše do Doudleb

Odjezd z ČB v 7:30 z autobusového nádraží do Sv. Jana nad Malší (spoj do Besednice), přes zříceninu hradu Velešín a kolem přehrady a Říмова do Doudleb. Návrat autobusem buď z Doudleb (15:17, 19:27) nebo ze Střížova (16:50). Buřty a lupu s sebou. – Vede Jan Šuspa Lepš.

13.04. 2024 – Z Putimi do Písku

Odjezd z ČB rychlíkem směr Plzeň v 8:04 do Protivína (8:31), přestup na osobní vlak směr Písek a Březnice do Putimi (8:52). Odtud k Zátavskému mostu a po levém břehu Otavy s různými odbočkami na skály a zase dolů do Písku. – Vede Petr Koutecký.

20.04. 2024 – Botanicko-ornitologická vycházka kolem Dubného

Sraz v 8:00 na návsi v Dubném. Půjdeme k rybníkům severovýchodně od Dubného, prioritně se budou chytat, ukazovat a pozorovat ptáci, v mezičase budeme ukazovat kytky. – Vedou Jakub Vlček a Milan Štech.

01.05. 2024 – Lišejníky pozoruhodné rezervace Čertova stráž pod Boubínem

Sraz v ČB v 7.00 u vily katedry botaniky, odjezd auty. – Vede Jan Vondrák.

04.05. 2024 – Kolem Jílovic

Odjezd (samostatně) z ČB vlakem v 8:10 směr České Velenice do Jílovic (8:36), kde bude čekat vedoucí. Odtud kolem podmáčených luk Brouskova mlýna a rybníka Žemličky do Hluboké u Borovan, případně Borovan. Návrat vlakem 15:26 nebo 17:26. Buřty s sebou. – Vede Ondra Mudrák.

08.05. 2024 – Z Protivína k Písku

Odjezd z ČB rychlíkem směr Plzeň v 8:04 do Protivína (8:31). Vyrazíme směr Písek a trasu přizpůsobíme počasí, náladě, počtu a složení účastníků. – Vede Milan Štech a kol.

11.05. 2024 – Bryologická exkurze

Odjezd autobusem z ČB v 7:45 (autobusové nádraží, pravděpodobně stanoviště 29) do Kaplice (příjezd na autobusové nádraží v 8:40). Půjdeme z Kaplice údolím Černé na Sokolčí a přes Hradiště zpátky. Odjezd z Kaplice v 16:10. – Vede Jan Kučera.

01.06. 2024 – Za růží galskou a jinými rostlinami do Purkareckého kaňonu

Odjezd autobusem v 8:05 ze zastávky České Budějovice, autobusové nádraží do zastávky Hluboká nad Vltavou, Purkarec (příjezd v 8:33). Návrat autobusem do Č. Budějovic v 16:00 nebo 17:15. Svačinu a terénní obuv s sebou. – Vedou Martin a Petr Lepší.

09.06. 2024 – Mokřady s bublinatkou menší kolem Velké Ohrazenice

Odjezd rychlíkem v 8:02 z ČB do Veselí nad Lužnicí (příjezd v 8:29). Návrat vlakem z Doňova v 16:09. Svačinu a terénní obuv do mokra s sebou. – Vede Jana Janáková.

Exkurze do divočiny 2024: NP Šumava a NP Bavorský les, NP České Švýcarsko, plánovaný NP Křivoklátsko, NPR Jizerskohorské bučiny

Datum a čas konání akce: od 1. 7. 2024 - 08:00 až 30.09.2024

Místo akce: Šumava a Bavorský les, České Švýcarsko, Křivoklátsko, Jizerské hory

Zajímá vás, jak se vyvíjí příroda, když se jí nechá **prostor a čas**? Chtěli byste **poznat střeoevropskou divočinu na vlastní oči a kůži** a porozumět tomu, v čem je **její nedocenitelná hodnota**?

Chcete se přesvědčit, zda se **šumavská horská smrčina** po napadení kůrovcem **sama obnovuje**? **Chtěli byste porovnat, jak chrání divočinu v německém NP Barorský les a na české straně Šumavy**? Chcete se přímo v terénu **dozvědět více o lesním požáru v NP České Švýcarsko** a porozumět tomu, jak se s jeho následky vyrovná divoká příroda? Zajímá vás, **čím jsou tak cenné lesy na Křivoklátsku**, když má být na jejich území vyhlášen **nový český národní park**? Chcete vědět, proč se **Jizerskohorské bučiny** staly první přírodní památkou v ČR na prestižním **Seznamu světového dědictví UNESCO**?

Pokud odpovídáte ano, přihlaste se na jednu z našich **poznávacích a zážitkových exkurzí**. Hnutí DUHA již třicet let aktivně usiluje o kvalitnější ochranu přírody v národním parku Šumava a mnoho let podporuje ochranu divoké přírody i na jiných místech České republiky. Již popětadvacáté pro vás připravuje několik možností, jak se přiblížit šumavské divočině. **A letos podruhé přichází i s výpravami do jiných oblastí české divoké přírody. Vždy pod vedením odborného průvodce, který má bohaté zkušenosti s ochranou místní přírody.** Pokaždé **do nejzácnějších míst chráněných území** včetně těch běžně nepřístupných. Vyberte si některou z nich.

❖ Termíny a místa exkurzí

7.–11. 8. 2024 [Velká putovní exkurze napříč národním parkem Bavorský les](#)

17. 8. 2024 [Exkurze napříč Modravskými slatěmi v národním parku Šumava](#)

21.–26. 8. 2024 [Velká exkurze napříč národními parky Šumava a Bavorský les](#)

30.8.–1. 9. 2024 [Exkurze napříč Šumavskými pláněmi: Modravské slatě, Březník a Ptačí potok](#)

12.–14. 7. 2024 [Exkurze do míst plánovaného NP Křivoklátsko](#)

1.–4. 8. 2024 [Exkurze mezi skalami v bukovém moři: památka UNESCO NPR Jizerskohorské bučiny](#)

22.–25. 8. 2024 [Exkurze NP České Švýcarsko: dědictví požáru v okolí Pravčické brány, soutěsky řeky Kamenice a skalní města na mnoho způsobů](#)

Podrobnosti a přihlášky zde: <https://hnutiduha.cz/akce/exkurze-napric-narodnimi-parky-sumava-bavorsky-les-2022>

České Budějovice, 26. 4. - 29. 4. 2024

V Českých Budějovicích by chtěl žít každý! Pojdme ukázat světu, že máme krásnou, pestrou a rozmanitou přírodu. Zapojit se můžete i Vy! Mezi 26. a 29. dubnem 2024 foťte přírodu ve svém okolí, na zahradě, v parku, na louce nebo v lese na území Českých Budějovic a přilehlých obcí. Svá pozorování nahrávejte do aplikace iNaturalist.

Více informací na <https://cb.citynaturechallenge.cz/>

Zpravodaj **Ďáblík** pro své členy a přátele vydává:

Calla – Sdružení pro záchranu prostředí

Naše adresa: Fráni Šrámka 35, 370 01 České Budějovice

Telefony: 384 971 930, 387 311 381 • **Fax:** 384 971 939

E-mail: calla@calla.cz • **Internet:** <http://www.calla.cz> • Calla je také na [Facebooku](#)

Naše konto: 3202800544 / 0600 GE Money Bank, pob. České Budějovice

IČO: 62536761

Články do dalšího čísla pošlete do 20. 4. 2024 na edvard.sequens@calla.cz.

Databázi odběratelů spravuje Romana Panská. Chcete-li se přihlásit k pravidelnému odběru Ďáblíka, pište na romana.panska@calla.cz. Nechcete-li naopak dostávat tento zpravodaj, napište nám a my Vás vymažeme z adresáře. Všechna starší čísla občasníku Ďáblík najdete na webových stránkách Cally.

Líbil se Vám Ďáblík? Pomozte nám s jeho šířením!

Pošlete ho svým přátelům s nabídkou na pravidelný odběr do e-mailové schránky.

Můžete nám také přispět na vydávání.

Použijte číslo účtu 3202800544 / 0600 a variabilní symbol: 111.

Děkujeme!